

**DIT
IS
HANS VAN WILLIGENBURG
NL**

BBNC Uitgeverij
Rotterdam, 2011

INHOUD

Terug naar het trage schrijven	9
Linda begrijpt ons	13
Voetballen voor een halaltosti	23
‘Whooooooosh!’	35
De werkkerk	45
In de schaduw van Moskou	55
Kunstkermis	65
De talkshow herontdekt	75
Twitterpicknick	79
(Weer) trots op de trein	89
Wordt Nederland gek?	101
250 Miljoen in een zinkend schip	111
Grijs landje	123
De voelfactor!	127
Pionieren in Makkum	139
Optimisme als plicht	149
Eerst de ziel, dan de knikkers	159
Nieuwbouwgeluk	169
Knuffelclub	175
Zwartboek InHolland (1)	189
Zwartboek InHolland (2)	201
Zwartboek InHolland (3)	211
Verantwoording	221

TERUG NAAR HET TRAGE SCHRIJVEN

Om je heen kijken, opschrijven wat je ziet. Dat was de ‘simpele’ opdracht waarmee ik het afgelopen jaar als schrijvend journalist door Nederland ben getrokken. Of ik genoeg heb gekeken en of ik daar al of niet interessant verslag van heb gedaan, is aan u ter beoordeling. Wat voor mijzelf onomstreden is: de opdracht en de uitvoering ervan – die kijken, luisteren, nog eens kijken en, ten slotte, schrijven vereiste – heeft een medicinale uitwerking gehad op mijn gemoedsrust en op mijn gevoel voor verhoudingen. Een van de grootste gevaren voor een journalist, en ook die voor een burger, is dat hij of zij berichtgeving in de media, bewust of onbewust, op één lijn stelt met ‘de werkelijkheid’, met hoe het daadwerkelijk is.

Er is geen opleiding die je beschermt tegen dat gevaar. Sterker nog: de hectiek en het opportunisme van de nieuwsindustrie hebben zich juist ingevreten in de betrouwbaar geachte academische wereld. Hoe vaak zijn professoren en zogenaamde deskundigen niet gaan reageren op berichtgeving uit de diverse media? En hoe vaak zijn hun commentaren weer geen dankbaar voedsel geweest voor columns, talkshows en andere opiniërende programma’s? Als Nederland érgens in voorop loopt, dan is het wel in het ongegeneerd laten rondzingen van mediahypes. Een politicus die hakkelt of die ‘niet goed op tv overkomt’ en dus, in de ogen van

veel journalisten, niet volwaardig kan meedraaien in hun kleine wereldje, wordt zonder veel ophef aan de kant geschoven. De hooggewaardeerde talkshowhost Matthijs van Nieuwkerk (ex-hoofdredacteur van *Het Parool*) mag onweersproken concluderen dat PvdA-leider Job Cohen moet worden afgevoerd omdat hij in één enkel tv-interview zijn stoel verkeerd had gedraaid en stotterde. Zelfs een gerespecteerde collega als Geert Mak hoorde ik onlangs op de radio de ondergang van Nederland op een dusdanig dramatische manier in de grondverf zetten, dat het de vraag opriep of hij ooit nog iets anders deed dan tv-kijken en kranten en commentaren lezen.

In *DIT IS NL* probeer ik een bescheiden tegenwicht op kamertemperatuur aan te bieden. Daarbij pretendeer ik niet dat ik immuun zou zijn voor meningen of veronderstelde tendensen die ons, dus ook mij, via de media constant worden toegediend, maar doe ik wel – nadrukkelijk – een poging los te komen van de waan van de dag en met een hopelijk spoedig weer veel gepraktiseerd geduld recht te doen aan de plekken, gebeurtenissen en milieus waar ik het afgelopen jaar werd toegelaten. Hoewel het verleidelijk is om mijn nieuwe inzichten over Nederland in een paar bondige zinnen aan u door te geven, volsta ik met de constatering dat ‘gewone of onbekende mensen’ mijns inziens vaak opvallend helder denken en dat ze relatief minder vatbaar zijn voor het misverstand dat wat ze via de media ‘gevoerd’ krijgen, in alle opzichten serieus moeten nemen. Diploma’s mogen dan een zekere garantie voor

een baan en een goed salaris bieden: dat ze op dit punt ook tot 'wijsheid' leiden, lijkt me klinkklare onzin. Ik vermoed eerder het omgekeerde. Vandaar ook dat ik het nooit als een verwijt heb ervaren dat ik zelden of nooit voor programma's of fora word uitgenodigd: als puntje bij paaltje komt, geloof ik meer in traag schrijven en blijven kijken, dan in het per soundbite meedenken met de mediameute.

Veel leesplezier!

Hans van Willigenburg

DE TALKSHOW HERONTDEKT

Requiem voor *Het Gesprek*

Als je naar al die voorgeprogrammeerde praatjes op tv kijkt of er, meer dan goed voor je is, een substantieel deel van meepikt, begin je een natuurlijke weerstand te ontwikkelen tegen het effectbejag en de half of geheel gescipte woordenwisselingen. Omdat je als kijker steeds opnieuw in een door de redactie bedachte ‘val’ of ‘wrijving’ wordt meegezogen en omdat alle gasten, onder zachte dwang, hun lesje opdreunen, ga je, stapje voor stapje, steeds meer verlangen naar gezonde chaos. Naar iemand die ongegeneerd voor zich uit brabbelt, hardop durft te denken of, ook aantrekkelijk, minutenlang in diep gepeins verzonken blijft. Met zo’n zelfde soort irritatie startten drie geslaagde media-ondernemers – Derk Sauer, Ruud Hendriks en Frits Barend – een aantal jaren terug de pure conversatiezender *Het Gesprek*. De basisgedachte (of moet ik zeggen: de basis-irritatie?) kwam mij, zie boven, dus heel bekend voor. En vanaf het allereerste moment dat ik hoorde van de plannen en de oprichting voelde ik dan ook sympathie voor de zender. Het kwam me als een Walhalla voor dat binnenkort, ergens in die digitale puree van kanalen, een plek te vinden zou zijn waar alle gasten hun gedach-

ten rustig konden afmaken en er, even, geen Jeroen Pauw in de buurt was, die moest bewijzen hoe glamoureuus, atheïstisch, cynisch, kinderloos en gevat hij was. Ook de afwezigheid van de radde gladprater Matthijs van Nieuwkerk, hoe getalenteerd ook, gaf mij als burger moed. Want, zo nam ik aan, de prille zender zou vast niet over de budgetten beschikken waarmee je Van Nieuwkerk zou kunnen lokken.

Misschien is mijn hoofdzonde dat ik altijd weer te veel verwacht van de dingen. Zo ook hier. Al in de eerste weken tijdens het zien van *Het Gesprek* begon ik veelvuldig te gapen. Niet alleen vanwege het slaapverwekkende decor, maar vooral vanwege het gebrek aan urgentie van wat er werd besproken. Dikwijls keek ik naar twee of drie of vier praathoofden die op de een of andere manier vóór de uitzending – dus buiten mijn zicht als kijker – besloten leken te hebben dat ze (a.) elkaar leuk, lief en aardig vonden en (b.) dat ze als gevolg van a. geen enkele poging zouden wagen het elkaar enigszins moeilijk te maken. Met andere woorden: de indruk als kijker was dat je, net als in de kroeg, naar een groepje vrienden zat te kijken die hakkelend, zoekend, keelschrapend en beschaafd en allesbehalve in een rechte lijn over hun favoriete onderwerp babbelden. En juist omdat het onderwerp zo favoriet was, zo buiten elke verdenking stond bij de aanwezige gasten, lulde en lulde men maar eindeloos door (iets wat ik eerst als een potentiële kwaliteit had gezien, maar wat me nu voorkwam als absoluut dodelijk). De vraag die snel opdoemde, luidde: waarom kijk ik hier naar? Dan

is de kroeg leuker! Grote vraag: werd ik nu geconfronteerd met de stille bloeddorst waarmee ik blijkbaar naar talkshows keek? Eiste ik stiekem toch conflict, eindigend in verbaal bloed aan de paal? Of was de sfeer bij *Het Gesprek* inderdaad té gezapig? En maakten de programma's simpelweg te weinig tongen los?

‘Leuteren binnen de comfortzone’

De waarheid zal, zoals gewoonlijk, wel ergens in het midden liggen. Maar alvorens ik het mes diep in mijn eigen sensatiezucht kerf, toch eerst maar even, met uw welnemen, inzoomen op de belabberde prestaties van *Het Gesprek*. Want de zender deed, zo werd snel duidelijk, geen enkele poging om mensen te rekruteren die werkelijk opmerkelijke, afwijkende of spraakmakende gedachten in hun koffertje hadden zitten. Iedereen mocht, zogezegd, doorleuteren binnen de eigen ‘comfortzone’ en zelden of nooit voelde de presentator de neiging opkomen eens een punt, een komma of een afbrekingsstreepje in de uitgesproken teksten te plaatsen. Ook de geografische beperktheid van de zender – bijna iedereen kwam uit de grachtengordel – begon zich hierbij te wreken. Hoeveel dichters en dichteres-

sen ik niet heb zien ‘passeren’, die ongeïnterrumpeerd over hun eigen navel mochten uitweiden! Het was alsof dichter A werd geïnterviewd door dichter B van twee huizen verderop!

Het einde van het liedje is dus dat ik, als kijker, terug begon te verlangen naar alles wat ik in eerste instantie had vervloekt. Ineens begreep ik waarom Jeroen Pauw een onmisbaar elixer is in een latenightshow. Pesten, plagen, sarren, bruskeren, stereotyperen – het is nodig om het gesprek vitaal te houden. En staat die stijl je tegen, dan moet je de tv uitzetten en je mond houden. De sensatie de sensatie laten. Ook ik!